

МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>6 кред. ЕКТС / 180 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, екзамен</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Практичні заняття: rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>http://psy.kpi.ua/vikladachi/</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Методологія і методи психологічних досліджень» дозволить здобувачам вищої освіти сформувати світоглядні основи теоретичної та практичної діяльності майбутнього психолога, оскільки засвоєння знань щодо методології та методів психологічного дослідження є запорукою здійснення особистістю подальшої успішної наукової діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сутність та зміст основних категорій, методологічних принципів наукового пізнання психології, класифікація методів психології, взаємозв'язок методології, методів та методики психологічного дослідження.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Методологія і методи психологічних досліджень» є оволодіння здобувачами вищої освіти системою теоретичних знань методології як науки, методологічних підходів та принципів у психології, етапів психологічного дослідження, основними методами психологічного дослідження, що сприятиме розвитку раціонального творчого мислення та можливості втілювати наукові знання у практичну площину.

Відповідно до вимог ОПП **метою дисципліни** є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1).
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2).
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 3).
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4).
- Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 5).
- Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 6).
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 7).

- Навички міжособистісної взаємодії (ЗК8).
- Здатність працювати в команді (ЗК9).
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК11).
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК12).
- Здатність та готовність впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК13).
- Здатність до саморозвитку на основі рефлексії та саморегулювання (ЗК14).
- Здатність і готовність до безперервного й актуального навчання, опанування новими знаннями, методичними розробками, інноваційними проектами, володіння новітніми технологіями в галузі психології (ЗК15).

Професійних компетентностей:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1).
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (ФК 3).
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК 4).
- Здатність використовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (ФК 5).
- Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження (ФК 6).
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (ФК 7).
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту (ФК 9).
- Здатність дотримуватися норм професійної етики (ФК 10).
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ФК 11).
- Здатність здійснювати психологічний вплив з метою оптимізації психічного функціонування індивіда або групи (ФК 15).

Програмні результати навчання:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання (ПРН1).
- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН2).
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН3).
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел (ПРН4).
- Обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН5).
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН9).
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН10).
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН13).
- Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі

демонструвати лідерські якості (ПРН14).

- Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПРН15).
- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН16).
- Планувати та організовувати спільну інтелектуальну діяльність у ході вирішення прикладних завдань (ПРН19).
- Рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН20).

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах двох годин консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Telegram.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу вищої освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Навчальну базу дисципліни «Методи і методологія психологічних досліджень» становлять знання отримані при вивченні курсів: «Вступ до спеціальності», «Історія психології», «Загальна психологія з практикумом».

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати дисципліни циклів загальної та професійної підготовки.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи пізнання				
Тема 1.1. Наука як особливий вид людської діяльності	8	2	2	4
Тема 1. 2. Сутність методології науки	6	2	2	2
Тема 1. 3. Методологічні підходи та принципи у психології.	8	2	2	4
Разом за розділом 1	22	6	6	10
Розділ 2. Психологічне дослідження як особлива форма пізнавальної діяльності				
Тема 2.1. Поняття, принципи та етапи психологічного дослідження	8	2	2	4
Тема 2.2. Гіпотеза наукового дослідження: поняття, види, вимоги	8	2	2	4
Разом за розділом 2	16	4	4	8
Розділ 3. Основні методи психологічного дослідження				

Тема 3.1. Поняття методу психологічного дослідження. Класифікація методів	8	2	2	4
Тема 3. 2. Організаційні методи психології.	8	2	2	4
Тема 3. 3. Емпіричні методи в психології	64	14	14	36
Тема 3.4. Математичні та статистичні методи в психології	24	6	6	12
Тема 3.5. Методи активного психологічного впливу на особистість	8	2	2	4
Разом за розділом 3	150	26	26	78
Екзамен	30	-	-	30
Всього	180	36	36	108

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Адаменко М. І. Основи наукових досліджень . Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 188 с.
2. Боснюк В. Ф. Математичні методи в психології: курс лекцій. Х.:НУЦЗУ, 2020. 141 с.
3. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація досліджень з психології. Вид-во: Центр навчальної літератури. 2019. 360 с.
4. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 260 с
5. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. Вид-во: Центр учбової літератури. 2021. 352 с.
6. Корягін М.В., Чік М.Ю. Основи наукових досліджень : навч. прсіб. Вид-во: Центр учбової літератури. 2020. 492 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія. 3-є видання. Київ. Вид-во: ВД «Сварог». 2020. 272 с.
8. Москалець В. П. Загальна психологія. Київ. Ліра, 2020. 564 с.
9. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук: ПП Щербатих О. В. 2022. 196 с.
10. Основи науково-психологічних досліджень : навч.-метод. посіб. / Автори : З. М. Адамська, І. П. Андрійчук, О. М. Воронкевич, Г. К. Радчук, С. В. Чопик, М. М. Шпак / ред. Г. К. Радчук. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 214 с
11. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посібн. Київ : ДП Вид. дім «Персонал», 2018. 206 с.

4.2 Допоміжна література:

1. Боснюк В.Ф. Математичні методи в психології : курс лекцій. Харків, 2016. 56 с.
2. Климчук В. О. Метематичні методи у психології. Київ: Освіта України. 2019. 288 с.
3. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.
4. Сватенкова Т.І. , Тимошенко О. А. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 143 с.
5. Фурман А. В. Методологія парадигмальних досліджень : монографія. Київ : Інститут соціальної і політичної психології НАПН України; Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 100 с.
6. Haig B. D. The importance of scientific method for psychological science. Psychology, Crime and Law. 2018. December. P. 1–15.
7. Journal of Personality and Social Psychology. Journal of American Psychological Association. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/psp/>

Web-ресурси:

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. URL: <http://psylib.kiev.ua/>
3. Сайт бібліотеки Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського. URL: <https://www.library.kpi.ua/>
4. Сайт журналу «Психологічний часопис». URL: <http://ua.appsyjournal.com/>
5. Сайт Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. – Режим доступу: <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Лекція 1. Тема 1.1. Наука як особливий вид людської діяльності Наукова діяльність як пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Рівні пізнання: чуттєве та раціональне. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання. Зміст та функції науки. Наукова діяльність як процес цілеспрямованого, організованого отримання нового знання у сфері дослідницької діяльності. Наука та фази її розвитку. Класифікація наук (формальні, природничі, соціальні, технічні, гуманітарні). Наука первинна і вторинна. Види наукових досліджень (фундаментальні та прикладні; монодисциплінарні та міждисциплінарні; однофакторні та комплексні). Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Означте зміст поняття «наукова діяльність» 2. Охарактеризуйте основні рівні пізнання. 3. Проаналізуйте фази розвитку науки. 4. Розкрийте класифікацію наук. 5. Дайте характеристику видам наукових досліджень.
2	Лекція 2. Тема 1. 2. Сутність методології науки. Поняття методології. Методологія як вчення про методи пізнання та перетворення дійсності. Рівні методології (філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний). Функції методології (чіткість та ясність постановки проблеми, світоглядна інтерпретація результатів науки, стратегія розвитку науки та практики, стимулювання процесу розвитку науки і практики, наявність засобів для вирішення поставлених завдань, можливість описувати та оцінювати безпосередньо діяльність дослідника або практика). Структура методології: методологія пізнання, методологія практичної діяльності та методологія оцінки. Різновиди методології, що сформувались в процесі історичного розвитку науки. Різновиди методології (дескриптивна, прескриптивна). Протометодологія. Парадигми та їх роль у пізнанні. Методологія психології. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Поясніть зміст поняття «методологія». 2. Охарактеризуйте методологічні рівні. 3. Визначіть особливості дескриптивної форми методологічного знання. 4. У чому полягає роль парадигми у пізнанні?
3	Лекція 3. Тема 1.3. Методологічні підходи та принципи психології. Визначення та класифікація принципів психології. Принципи психології, які витікають із філософських (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектики, принцип розвитку та ін.). Загальнопсихологічні принципи (принцип детермінізму, принцип

	відображення, принцип єдності психіки та діяльності, принцип розвитку, системно-структурний принцип). Другорядні принципи психології (принцип моделювання та метод аналогії, установка на подолання сформованих парадигм, принцип контрредукції, принцип цілісності, принцип редукції, полярні принципи у психології). Конкретно-наукові принципи в психології (принципи педагогічної психології, принципи соціальної психології, принципи практичної психології та ін.). Методологічні підходи у психології: особистісний, діяльнісний, віковий. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте філософські принципи, запозичені психологією. 2. Визначте зміст загально психологічних принципів. 3. Проаналізуйте принцип діалектики. 4. Розкрийте суть особистісного підходу в психології.
4	Лекція 4. Тема 2.1. Поняття, принципи та етапи психологічного дослідження. Роль та значення психологічного дослідження. Принципи психологічного дослідження. Види психологічного дослідження (теоретичне, емпіричне, прикладне). Вимоги до проведення психологічних досліджень. Етапи психологічного дослідження: підготовчий, основний та заключний. Діяльність дослідника на підготовчому етапі (постановка проблеми, висунання гіпотез, планування дослідження). Вибір методів та методик психологічного дослідження. Вибірка. Процедура збору даних на другому етапі. Обробка даних. Оформлення, інтерпретація та узагальнення результатів. Надання висновків та рекомендацій на основі результатів проведеного дослідження. Етичні вимоги до проведення психологічних досліджень. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Дайте характеристику психологічному дослідженню як специфічному виду отримання нового знання.. 2. Охарактеризуйте підготовчий етап проведення психологічного дослідження. 3. Визначіть основні завдання обробки даних, отриманих в процесі проведення психологічного дослідження. 4. Проаналізуйте інтерпретацію даних на заключному етапі. 5. Означте особливості вибірки.
5	Лекція 5. Тема 2.2. Гіпотеза у психологічному дослідженні: поняття, види, вимоги. Наукова проблема і актуальність психологічного дослідження. Існування наукової проблеми. Підстави для постановки наукової проблеми. Наукові проблеми та змістовні орієнтири для тем кваліфікаційних робіт за спеціальністю 053 «Психологія». Основні аспекти актуальності наукового дослідження. Сутність наукової гіпотези. Теоретичні гіпотези і гіпотези як емпіричні припущення. Види гіпотез: гіпотеза нульова та альтернативна. Підтвердження статистичної гіпотези про значущість виявленої відмінності. Поняття статистичної значущості перевірки гіпотез. Помилки 1-го і 2-го роду при перевірці експериментальної гіпотези. Вимоги до формулювання гіпотези (цілеспрямованість, релевантність, прогностичність, можливість перевірки, несуперечність, сумісність, потенційність). Стадії розробки гіпотез: підготовча стадія, стадія формулювання. Критерії правильно сформульованої гіпотези. Звдання для самостійної роботи студентів: 1. Назвіть види наукових гіпотез. 2. Означте, сутність поняття «контргіпотеза». 3. Проаналізуйте критерій фальсифікування для перевірки правильно сформульованої гіпотези. 4. Поясніть, що таке неверифікована гіпотеза? 5. Проаналізуйте, чому так важливо правильно сформулювати гіпотезу дослідження?

6	Лекція 6. Тема 3.1. Поняття методу психологічного дослідження. Класифікація методів Поняття про метод і методику психологічних досліджень. Загальні вимоги до наукового методу (точність, однозначність, стійкість, ефективність, економічність, простота, плідність). Співвідношення понять теорія і метод. Взаємозв'язок методології, методів та методики психологічного дослідження. Сутність методу психологічного дослідження. Співвідношення об'єкта, предмета і метода психологічного дослідження. Класифікація методів психологічного дослідження. Взаємодоповнюваність методів. Точність, валідність та надійність методів психологічного дослідження. Фактори, що загрожують внутрішній валідності експерименту. Методи суміжних дисциплін в психології. Проблеми диференціації різних наук з точки зору методології наукового дослідження Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Розкрийте зміст поняття «метод психологічного дослідження». 2. Класифікуйте методи психологічного дослідження. 3. Поясніть, що таке взаємодоповнюваність методів. 4. Означте, що таке валідність методу.
7	Лекція 7. Тема 3. 2. Організаційні методи психології. Характерні особливості організаційних методів психології. Види організаційних методів: порівняльний, лонгітюдний, метод поперечних зрізів, комплексний і монографічний. Метод «поперечних зрізів». Застосування порівняльного методу (методу «поперечних зрізів») у загальній психології, соціальній та віковій. Фактори ризику. Переваги й недоліки такого методу. Лонгітюдний метод (метод поздовжніх зрізів) та його сильні й слабкі сторони. Застосування лонгітюдного методу у психологічних дослідженнях. Класифікація видів лонгітюдного дослідження: залежно від тривалості дослідження; залежно від напрямку ходу дослідження, залежно від застосовуваних способів. Переваги і складності лонгітюдних досліджень. Комплексний метод. Програма комплексного дослідження. Комплексна оцінка розвитку дитини фахівцями інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) в сучасних умовах. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Розкрийте специфіку організаційним методам психології. 2. Охарактеризуйте, які переваги має метод поздовжніх зрізів порівняно з методом поперечних зрізів. 3. Назвіть недоліки лонгітюдного методу. 4. Означте в чому переваги комплексного методу.
8	Лекція 8. Тема 3.3. Емпіричні методи в психології. Спостереження як метод дослідження Сутність емпіричних методів психології. Сутність поняття «радикальний емпіризм». Процедура верифікації. Системність і структурованість наукового знання. Загальні вимоги до емпіричних методів (валідність, діагностична сила, надійність, репрезентативність). Переваги та недоліки емпіричних методів. Зміст та особливості наукового спостереження. Структура спостереження (задум, гіпотеза, система методів, обробка результатів, їх контроль). Елементи спостереження (спостерігач (суб'єкт), об'єкт спостереження, засоби спостереження). Відмінність побутового спостереження від наукового. Правила і вимоги до наукового спостереження. Переваги і недоліки спостереження як наукового методу. Журнал спостережень. Розробка програми дослідження. Бланк для фіксації результатів спостереження. Види спостереження: несистематичне, систематичне, «суцільне», вибіркове, включене. Переваги й недоліки методу спостереження. Роль

	особистості спостерігача. Вимоги до особистісних якостей спостерігача. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Розкрийте зміст емпіричних методів дослідження. 2. Назвіть, які вимоги висуваються до наукового спостереження. 3. Охарактеризуйте переваги й недоліки методу спостереження. 4. Визначте, як особистість спостерігача впливає на проведення психологічного дослідження. 5. Розкрийте зміст відкритого та прихованого спостереження. Які є переваги й недоліки кожного з цих видів?
9	Лекція 9. Тема 3.3. Емпіричні методи в психології Метод експерименту та його організація Метод експерименту та його роль в психології. Основна мета експериментів. Головне завдання психологічного експерименту. Умови проведення експерименту. Підходи до організації експерименту (класичний, статистичний). Експериментальні плани. Етапи наукового експерименту: теоретичний, методичний, експериментальний, аналітичний. Два основних види експерименту: природний та лабораторний. Фактори, які впливають на вибір виду експерименту для проведення дослідження. Однофакторне і багатфакторне дослідження. Констатуючий та формуючий експерименти. Етапи реалізації психолого-педагогічного експерименту. Експериментальна та контрольна група. Переваги й недоліки методу експерименту. Типові помилки в проведенні експерименту. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте основні підходи до організації експерименту. 2. Поясніть, що означає суб'єктивно-об'єктивний характер експерименту. 3. Визначте, які є переваги методу спостереження порівняно із методом експерименту. 4. Розкрийте зміст поняття «формулюючий експеримент». 5. Поясніть роль і завдання експериментальної та контрольної групи в процесі проведення психологічного дослідження.
10	Лекція 10. Тема 3.3. Емпіричні методи в психології Характеристика методів опитування: інтерв'ю, бесіда, анкетування. Загальна характеристика методу опитування. Види опитування: очне (інтерв'ю бесіда) та заочне (анкетування). Зміст методу інтерв'ю. Сфери застосування інтерв'ю. Види інтерв'ю за технікою проведення: вільне, стандартизоване, напівстандартизоване. Типи інтерв'ю за процедурою проведення: панельне, групове, клінічне, фокусоване. Діагностичне інтерв'ю. Специфіка інтерв'ю. Переваги й недоліки кожного виду інтерв'ю. Взаємодія інтерв'юера з респондентом під час інтерв'ю. Клінічне та діагностичне інтерв'ю. Бесіда як метод опитування. Правила проведення бесіди. Відмінність бесіди від інтерв'ю. Метод анкетування. Типи анкетного опитування. Специфіка процесу складання анкети. Види запитань в анкеті. Правила побудови анкети. Переваги й недоліки методу анкетування. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Назвіть переваги й недоліки вільного інтерв'ю. 2. Охарактеризуйте умови використання різних видів інтерв'ю. 3. Визначте, за яких умов доцільно застосовувати діагностичне інтерв'ю. 4. Проаналізуйте відмінності між бесідою та інтерв'ю. 5. Назвіть правила складання анкети.
11	Лекція 11. Тема 3.3. Емпіричні методи в психології Специфіка методу фокус-

	групи. Поняття фокус-групи. Загальна характеристика, мета, завдання, особливості фокус-групових інтерв'ю. Елементи дослідження за допомогою фокус-групи. Завдання, які можуть бути вирішені за допомогою фокус групи в рамках психологічних досліджень. Переваги і недоліки методу фокус-групи. Підготовка і проведення фокус-групи. Вимоги до членів фокус-групи. Види фокус-групованих інтерв'ю. Сценарій засідання фокус групи. Технічне оснащення та підбір відповідного приміщення для проведення фокус-групи (ФГ). Керівництво фокус-групою. Вимоги до керівника (модератора) ФГ. Поширені позиції респондентів, учасників ФГ. Сценарії засідання фокус групи. Соціально-психологічні процеси у фокус-групах (групова поляризація, соціальна фасилітація, конформізм). Звіт за результатами фокус-групового дослідження. Метод Дельфі. «Мозковий штурм». Відмінності цих методів дослідження від методу фокус-групи. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Проаналізуйте, які проблеми в рамках психології можна досліджувати за допомогою методу фокус-групи. 2. Визначіть основні вимоги до керівника та членів фокус-групи. 3. Охарактеризуйте основні етапи проведення фокус-групового дослідження. 4. Означте недоліки методу фокус-групи. 5. Охарактеризуйте відмінності методу «Дельфі» від методу фокус-групи.
12	Лекція 12. Тема 3.3. Емпіричні методи в психології Особливості методу тестування Поняття «тест». Типи тестів (психологічне тестування, тести досягнень). Основне завдання тесту. Сфери застосування тестів у психології (освіта, професійна підготовка та відбір, профорієнтація, психологічне консультування та психотерапія, плануванні корекційної роботи, дослідницької діяльності і т.д.). Основні види тестів (тести інтелекту, тести досягнень, особистісні тести, проєктивні тести та ін.). Забезпечення надійності, валідності, репрезентативності, дискримінативності тесту, соціальної адаптованості. Соціокультурна адаптованість тесту. Нормативні дані показників тесту. Складові частини тесту. Методичне забезпечення тестування. Вимоги до питань у тесті. Правила проведення тестування. Процедура проведення тестування. Інтерпретація отриманих результатів. Ефективне використання тестів. Переваги й недоліки тестового методу. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте специфіку застосування тестів при проведенні психологічного дослідження. 2. Проаналізуйте способи перевірки надійності тесту. 3. Назвіть та дайте характеристику основним видам тестів. 4. Означте, які є вимоги до питань у тестах. 5. Зазначте переваги і недоліки тестування.
13	Лекція 13. Тема 3.3 Емпіричні методи в психології Методи дослідження життєвого шляху та діяльності особистості. Біографічний метод у психологічному дослідженні. Сфери застосування біографічного методу. Підходи до розуміння біографічного методу. Спеціальні форми біографічного дослідження. Техніки біографічного методу. Переваги і недоліки застосування біографічного методу. Процедура вчування. Процедура вчування. Етапи реалізації вчування. Сфера застосування каузометрії. Теоретичні передумови та основні поняття каузометрії: суб'єктивна картина

	життєвого шляху, події як найпростіші елементи життєвого шляху, міжподії зв'язки та відношення, життєві обставини, біографічні кризи особистості, психологічний вік. Процедура каузометричного дослідження. Каузоматриця та каузограма. Діагностичні можливості та обмеження каузометричного дослідження Метод аналізу продуктів діяльності. Види дослідницького матеріалу (продукти матеріальної, знакової та ідеальної форми). Етапи аналізу продуктів діяльності. Переваги та недоліки даного методу дослідження. Архівний метод. Види архівних досліджень. Застосування архівного методу для аналізу продуктів діяльності, різного виду документації та психологічного архіву. Переваги та недоліки архівних досліджень в психології. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Проаналізуйте біографічний метод в психології.. 2. Охарактеризуйте метод аналізу продуктів діяльності. 3. Назвіть перевагу методу аналізу продуктів діяльності щодо інших емпіричних методів. 4. Визначіть, в яких випадках доцільно застосовувати архівний метод. 5. Зазначте переваги та недоліки архівного дослідження в психології.
14	Лекція 14. Тема 3. 3. Емпіричні методи в психології. Соціометричний метод опитування Специфіка соціометричного методу опитування. Основне призначення соціометрії. Основні нормативні вимоги соціометрії. Обмеженість застосування соціометрії. Об'єкт і предмет соціометричного опитування. Соціометричний критерій. Соціометрична картка. Соціографія. Соціометричний індекс. Відмінність його від інших видів опитування. Соціометрія та вимірювання міжособистісних відносин в групі. Соціометрична процедура; проведення соціометрії. Вимоги соціометричного опитування. Соціометричний тест. Вимоги до соціометричного тесту. Етапи і процедури соціометричного опитування: підготовчий етап; оперативний етап збору даних; результуючий етап обробки та аналізу даних. Форми соціометричного опитування (непараметрична і параметрична процедура). Методи обробки даних соціометричного опитування: графічні (соціограма) та кількісні (статистичний, факторний аналіз). Соціоматриця. Соціограма. Висновки та корекційна робота за результатами соціометричного дослідження. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Поясніть поняття «соціометрія». 2. Означте, для дослідження яких психологічних проблем використовується соціометричний метод. 3. Назвіть питання, які можуть бути включені до соціометричного тесту. 4. Охарактеризуйте графічні методи обробки даних соціометричного опитування. 5. Яка мета корекційної роботи за результатами соціометрії?
15	Лекція 15. Тема 3.4. Математичні та статистичні методи в психології. Математична статистика у психології Основні поняття математичної статистики. Використання математичної статистики. Задачі математичної статистики. Математичні методи в психології. Основні поняття математичної статистики. Генеральна сукупність та вибірка. Репрезентативна і нерепрезентативна вибірка. Залежна і незалежна вибірка. Загальні методи підвищення репрезентативності вибірки. Правила кількісного складу вибірки. Шкали вимірювання (номінальна, рангова, інтервальна, пропорційна). Дисперсійний аналіз. Одномірний та багатомірний дисперсійний аналіз. Математична процедура кластерного аналізу. Задачі кластерного аналізу. Сутність кореляційного аналізу. Можливий статистичний висновок кореляційного аналізу. Поняття «хибна

	кореляція». Регресійний аналіз. Регресійний аналіз у психології. Критика регресійного аналізу. Статистичний метод факторного аналізу. Мета застосування факторного аналізу. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Поясніть навіщо застосовувати математичні методи в психології. 2. Охарактеризуйте шкали вимірювання. 3. Поясніть, що таке дисперсійний аналіз.. 4. Дайте характеристику поняттю кореляційного аналізу. 5. Проаналізуйте регресійний аналіз. 6. Назвіть мету застосування факторного аналізу.
16	Лекція 16. Тема 3.4. Математичні та статистичні методи в психології. Параметричні критерії перевірки гіпотез Статистична гіпотеза. Характеристики статистичних гіпотез (нульова (H₀) і альтернативна (H₁) гіпотези). Статистичні рішення при оцінці гіпотез (помилки двох родів – першого і другого). Особливості перевірки статистичної гіпотези. Статистичний критерій визначення рівня статистичної значущості. Параметричний та непараметричний статистичний критерій. Параметри нормального розподілу даних. Асиметричний розподіл даних. Розподіл даних з вираженням ексцесом. Критерій t-Стюдента для незалежних вибірок. Обмеження застосування критеріїв Стюдента для залежних та незалежних вибірок. Критерій t-Стюдента для залежних вибірок. Обчислення коефіцієнту Стюдента. Критерій Фішера (F). Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Означте, що таке статистична гіпотеза. 2. Чим відрізняється параметричний від непараметричного статистичного критерію? 3. Що означає «нормальний розподіл даних»? 4. Охарактеризуйте залежні і незалежні вибірки. 5. Охарактеризуйте параметричний критерій t-Стюдента для незалежних вибірок . 6. Дайте характеристику критерію Фішера.
17	Лекція 17. Тема 3.4. Математичні та статистичні методи в психології. Непараметричні критерії перевірки гіпотез Q-критерій Розенбаума. Призначення та особливості його застосування. Обмеженість застосування Q- критерій Розенбаума. Опис та застосування критерію Манна-Уїтні. Обмеження застосування критерію Манна-Уїтні. Правила ранжування. Алгоритм використання критерію U. Парний критерій Т-Вілкоксона. Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. Критерій узгодженості Пірсона. Обмеження застосування критерію χ^2-Пірсона. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте застосування Q-критерій Розенбаума. 2. Дайте характеристику знаходженню коефіцієнту рангової кореляції Спірмена. 3. Опишіть застосування критерію Манна-Уїтні. 4. Зазначте умови використання парного критерію Т-Вілкоксона. 5. Розгляньте критерій узгодженості Пірсона.
18	Лекція 18. Тема 3.5. Методи активного психологічного впливу на особистість. Загальна характеристика методів активного впливу на особистість. Психологічний вплив. Мета психологічного впливу. Завдання методів психологічного впливу. Основні методи активного психологічного впливу: психологічна консультація, психологічна корекція, психологічний тренінг, психологічна терапія та реабілітація. Вимоги до особистості психолога, який використовує дані методи у взаємодії з клієнтом. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Поясніть, що таке психологічний вплив та його мету. 2. Дайте загальну характеристику основним методам психологічного впливу.

	3. Зазначте мету психологічного консультування, психологічної корекції, психотерапії. 4. Охарактеризуйте вимоги до особистості психолога. 5. Чому тренінг вважається однією з найефективніших форм навчання та роботи над собою? Обґрунтуйте свою думку.
--	---

Семінарські (практичні) заняття Основні

завдання циклу семінарських (практичних) занять: сформувані у здобувачів вищої освіти:

- розуміння теоретичного матеріалу;
- вміння формувати самостійні судження, відстоювати власні погляди, аргументуючи їх на основі наукових фактів;
- уміння та навички самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарі-обговоренні;
- здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження;
- уміння аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 1. Наука як особливий вид людської діяльності <i>Мета:</i> сформувані у студентів уявлення про сутність наукового пізнання. - Сутність наукової діяльності як пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання. - Рівні пізнання: чуттєве та раціональне. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання. - Зміст та функції науки. Наука та фази її розвитку. - Класифікація наук (формальні, природничі, соціальні, технічні, гуманітарні). Наука первинна і вторинна. - Види наукових досліджень (фундаментальні та прикладні; монодисциплінарні та міждисциплінарні; однофакторні та комплексні). Завдання для самостійної роботи студентів: - Означте зміст поняття «наукова діяльність» - Охарактеризуйте основні рівні пізнання. - Проаналізуйте фази розвитку науки. - Розкрийте класифікацію наук. - Дайте характеристику видам наукових досліджень.
2	Тема 2. Сутність методології науки. <i>Мета:</i> сформувані у студентів уявлення про методологію науки, її рівні, структуру, різновиди. - Поняття методології. Підходи до розуміння поняття методології науки. Структура методології. - Рівні методології (філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний). - Різновиди методології. - Методологічне знання, його форми (дескриптивна, прескриптивна). - Методологія психології Завдання для самостійної роботи студентів: - Поясніть зміст поняття «методологія». - Охарактеризуйте методологічні рівні. - Визначіть особливості дескриптивної форми методологічного знання. - У чому полягає роль парадигми у пізнанні?

3	Тема 3. Методологічні підходи та принципи психології. Мета: сформувані у студентів уявлення про методологічні підходи та принципи психології. 1. Визначення та класифікація принципів психології. 2. Принципи психології, які витікають із філософських (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектики, принцип розвитку та ін..). 3. Загальнопсихологічні принципи (принцип детермінізму, принцип відображення, принцип єдності психіки та діяльності, принцип розвитку). 4. Конкретнонаукові принципи в психології (принципи педагогічної психології, принципи соціальної психології, принципи практичної психології та ін..). 5. Методологічні підходи у психології: особистісний, діяльнісний, віковий. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте філософські принципи, запозичені психологією. 2. Визначте зміст загальнопсихологічних принципів. 3. Проаналізуйте принцип діалектики. 4. Розкрийте суть особистісного підходу в психології.
4	Тема 4. Поняття, принципи та етапи психологічного дослідження Мета: : сформувані у студентів уявлення про характеристики психологічного дослідження. 1. Сутність та значення психологічного дослідження. Принципи психологічного дослідження. 2. Види психологічного дослідження (теоретичне, емпіричне, прикладне). 3. Вимоги до проведення психологічних досліджень. 4. Перший етап психологічного дослідження: підготовчий (постановка проблеми, висування гіпотез, планування дослідження, вибір методів та методик психологічного дослідження). 5. Другий етап психологічного дослідження: власне дослідження (процедура збору даних). 6. Третій етап психологічного дослідження: заключний (Оформлення, інтерпретація та узагальнення результатів). 7. Надання висновків та рекомендацій на основі результатів проведеного дослідження. 8. Етичні вимоги до проведення психологічних досліджень. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Дайте характеристику психологічному дослідженню як специфічному виду отримання нового знання.. 2. Охарактеризуйте підготовчий етап проведення психологічного дослідження. 3. Визначіть основні завдання обробки даних, отриманих в процесі проведення психологічного дослідження. 4. Проаналізуйте інтерпретацію даних на заключному етапі. 5. Поясніть, що таке репрезентативність вибірки.
5	Тема 5. Гіпотеза у психологічному дослідженні: поняття, види, вимоги Мета: сформувані у студентів уявлення про роль гіпотези в психологічному дослідженні. 1. Сутність наукової гіпотези. 2. Види гіпотез: гіпотеза нульова та альтернативна. 3. Вимоги до формулювання гіпотези. 4. Критерії правильно сформульованої гіпотези. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Назвіть види наукових гіпотез. 2. Означте, сутність поняття «контргіпотеза». 3. Проаналізуйте критерій фальсифікування для перевірки правильно

	сформульованої гіпотези. 4. Поясніть, що таке неперифікована гіпотеза? 5. Проаналізуйте, чому так важливо правильно сформулювати гіпотезу дослідження?
6	Тема 6. Поняття методу психологічного дослідження. Класифікація методів. Мета: поглибити і розширити знання студентів щодо поняття методу психологічного дослідження та його класифікації. 1. Поняття про метод. Сутність методу психологічного дослідження. 2. Класифікація методів психологічного дослідження. Взаємодоповнюваність методів. 3. Критерії оцінювання якостей методів психологічного дослідження. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Розкрийте зміст поняття «метод психологічного дослідження». 2. Класифікуйте методи психологічного дослідження. 3. Поясніть, що таке взаємодоповнюваність методів. 4. Означте, що таке валідність методу.
7	Тема 7. Організаційні методи психології. <i>Мета:</i> поглибити та розширити знання студентів щодо організаційних методів психології. 1. Характерні особливості організаційних методів психології. 2. Метод «поперечних зрізів». Переваги й недоліки методу. 3. Лонгітюдний метод (метод поздовжніх зрізів) та його сильні й слабкі сторони. 4. Комплексний метод. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Розкрийте специфіку організаційним методам психології. 2. Охарактеризуйте, які переваги має метод поздовжніх зрізів порівняно з методом поперечних зрізів. 3. Назвіть недоліки лонгітюдного методу. 4. Означте, в чому переваги комплексного методу.
8	Тема 8. Спостереження як метод дослідження <i>Мета:</i> поглибити і розширити знання студентів про спостереження як емпіричний метод психологічного дослідження . 1. Сутність емпіричних методів психології. Переваги та недоліки емпіричних методів. 2. Зміст та особливості наукового спостереження. 3. Правила і вимоги до наукового спостереження. 4. Процедура спостереження. 5. Види спостереження. 6. Переваги й недоліки методу спостереження. 7. Роль особистості спостерігача. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Розкрийте зміст емпіричних методів дослідження. 2. Назвіть, які вимоги висуваються до наукового спостереження. 3. Охарактеризуйте переваги й недоліки методу спостереження. 4. Визначіть, як особистість спостерігача впливає на проведення психологічного дослідження. 5. Розкрийте зміст відкритого та прихованого спостереження. Які є переваги й недоліки кожного з цих видів?
9	Тема 9. Метод експерименту та його організація. <i>Мета:</i> поглибити і розширити знання студентів про метод експерименту. 1. Метод експерименту та його роль в психології. Завдання експерименту.

	2. Умови проведення експерименту. Підходи до організації експерименту. 3. Етапи здійснення експерименту. 4. Два основних види експерименту: природний та лабораторний. Фактори, які впливають на вибір виду експерименту для проведення дослідження. 5. Переваги й недоліки методу експерименту. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте основні підходи до організації експерименту. 2. Поясніть, що означає суб'єктивно-об'єктивний характер експерименту. 3. Визначіть, які є переваги методу спостереження порівняно із методом експерименту. 4. Розкрийте зміст поняття «формулюючий експеримент».
10	Тема 10. Характеристика методів опитування: інтерв'ю, бесіда, анкетування. <i>Мета:</i> поглибити знання студентів про особливості методів опитування: інтерв'ю, бесіди, анкетування. 1. Зміст методу інтерв'ю. Види інтерв'ю: вільне, стандартизоване, напівстандартизоване. Переваги й недоліки кожного виду інтерв'ю. Взаємодія інтерв'юера з респондентом під час інтерв'ю. Клінічне та діагностичне інтерв'ю. 2. Бесіда як метод опитування. Правила проведення бесіди. Відмінність бесіди від інтерв'ю. 3. Метод анкетування. Типи анкетного опитування. Специфіка процесу складання анкети. Види запитань в анкеті. Правила побудови анкети. Переваги й недоліки методу анкетування. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Назвіть переваги й недоліки вільного інтерв'ю. 2. Охарактеризуйте умови використання різних видів інтерв'ю. 3. Визначте, за яких умов доцільно застосовувати діагностичне інтерв'ю. 4. Проаналізуйте відмінності між бесідою та інтерв'ю.
11	Тема 11. Специфіка методу фокус-групи. <i>Мета:</i> поглибити знання студентів щодо специфіки методу фокус-групи. 1. Поняття фокус-групи. Проблематика дослідження за допомогою методу фокус-групи. 2. Елементи дослідження за допомогою фокус-групи. 3. Вимоги до членів фокус-групи. Види груп. 4. Керівництво фокус-групою. Вимоги до керівника. С 5. Сценарії засідання фокус групи. 6. Соціально-психологічні процеси у фокус-групах (групова поляризація, соціальна фасилітація, конформізм). 7. Звіт за результатами фокус-групового дослідження. 8. Метод Дельфі. «Мозковий штурм». Відмінності цих методів дослідження від методу фокус-групи. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Проаналізуйте, які проблеми в рамках психології можна досліджувати за допомогою методу фокус-групи. 2. Визначіть основні вимоги до керівника та членів фокус-групи. 3. Охарактеризуйте основні етапи проведення фокус-групового дослідження. 4. Означте недоліки методу фокус-групи.
12	Тема 12. Особливості методу тестування. <i>Мета:</i> поглибити знання студентів про особливості методу тестування. 1. Поняття «тест». Сфери застосування тестів у психології. 2. Основні види тестів (тести інтелекту, тести досягнень, особистісні тести,

	проективні тести та ін.). 3. Забезпечення дотримання точності, надійності та валідності тесту. 4. Складові частини тесту. Вимоги до питань у тесті. 5. Процедура проведення тестування. Інтерпретація отриманих результатів. 6. Переваги й недоліки тестового методу. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте специфіку застосування тестів при проведенні психологічного дослідження. 2. Проаналізуйте способи перевірки надійності тесту. 3. Назвіть та дайте характеристику основним видам тестів. 4. Означте, які є вимоги до питань у тестах.
13	Тема 13. Методи дослідження життєвого шляху та діяльності особистості. <i>Мета:</i> поглибити знання студентів про методи дослідження життєвого шляху та діяльності особистості. 1. Біографічний метод у психологічному дослідженні. Сфери застосування біографічного методу . 2. Процедура вчування. Етапи реалізації вчування. 3. Метод аналізу продуктів діяльності. Види дослідницького матеріалу. 4. Етапи аналізу продуктів діяльності. Переваги та недоліки даного методу дослідження. 5. Архівний метод. Застосування архівного методу для аналізу продуктів діяльності, різного виду документації та психологічного архіву. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Проаналізуйте біографічний метод в психології.. 2. Охарактеризуйте метод аналізу продуктів діяльності. 3. Назвіть перевагу методу аналізу продуктів діяльності щодо інших емпіричних методів. 4. Визначіть, в яких випадках доцільно застосовувати архівний метод.
14	Тема 14. Соціометричний метод опитування <i>Мета:</i> поглибити знання студентів про соціометричний метод опитування. 1. Специфіка соціометричного методу опитування. Відмінність його від інших видів опитування. 2. Соціометричний тест. Вимоги до соціометричного тесту. 3. Етапи соціометричного опитування. 4. Форми соціометричного опитування. 5. Методи обробки даних соціометричного опитування: графічні (соціограма) та кількісні (статистичний, факторний аналіз). 6. Соціоматриця. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Поясніть поняття «соціометрія». 2. Означте, для дослідження яких психологічних проблем використовується соціометричний метод. 3. Назвіть питання, які можуть бути включені до соціометричного тесту. 4. Охарактеризуйте графічні методи обробки даних соціометричного опитування.
15	Тема 15. Математична статистика у психології <i>Мета:</i> поглибити знання студентів про специфіку застосування надбань математичної статистики у психології. 1. Основні поняття математичної статистики. Задачі математичної статистики. 2. Генеральна сукупність та вибірка. Методи підвищення репрезентативності вибірки. 3. Шкали вимірювання (номінальна, рангова, інтервальна, пропорційна). 4. Дисперсійний аналіз.

	5. Математична процедура кластерного аналізу. 6. Сутність кореляційного аналізу. 7. Регресійний аналіз. 8. Статистичний метод факторного аналізу. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Поясніть навіщо застосовувати математичні методи в психології. 2. Охарактеризуйте шкали вимірювання. 3. Поясніть, що таке дисперсійний аналіз. 4. Дайте характеристику поняттю кореляційного аналізу. 5. Проаналізуйте регресійний аналіз.
16	Тема 16. Параметричні критерії перевірки гіпотез Мета: поглибити та розширити у студентів знання про параметричні критерії перевірки гіпотез. 1. Поняття статистичної гіпотези. 2. Критерій t-Стюдента для незалежних та незалежних вибірок. Обчислення коефіцієнту Стюдента. 3. Критерій Фішера (F). Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Визначіть специфіку перевірки статистичної гіпотези. 2. Охарактеризуйте параметричний критерій t-Стюдента для незалежних вибірок. 3. Дайте характеристику критерію Фішера.
17	Тема 17. Непараметричні критерії перевірки гіпотез Мета: поглибити знання студентів про непараметричні критерії перевірки гіпотез. 1. Q-критерій Розенбаума. 2. Опис та застосування критерію Манна-Уїтні. 3. Парний критерій Т-Вілкоксона. 4. Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. 5. Критерій узгодженості Пірсона. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Охарактеризуйте застосування Q-критерій Розенбаума. 2. Дайте характеристику знаходженню коефіцієнту рангової кореляції Спірмена. 3. Опишіть застосування критерію Манна-Уїтні.
18	Тема 18. Особливості методів активного психологічного впливу на особистість. Мета: поглибити знання студентів про методи активного психологічного впливу на особистість. 1. Психологічний вплив. Мета психологічного впливу. 2. Основні методи активного психологічного впливу: психологічна консультація, психологічна корекція, психологічний тренінг, психологічна терапія та реабілітація. 3. Вимоги до особистості психолога, який використовує дані методи у взаємодії з клієнтом. Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Поясніть, що таке психологічний вплив та його мету. 2. Дайте загальну характеристику основним методам психологічного впливу. 3. В чому полягає відмінність психологічного консультування від психотерапії? 4. Проаналізуйте особистісні якості психолога. Професійне і особистісне в діяльності психолога.

6. Самостійна робота студента

Тема 3.4. Математичні та статистичні методи у психології.

Параметричні критерії перевірки гіпотез

1. Визначення нульової і альтернативної гіпотези наукової теми.
2. Визначення параметрів нормального розподілу в програмі SPSS (критерій Колмогорова-Смірнова).
3. Визначення кореляційного зв'язку психологічних властивостей за критерієм t-Ст'юдента для незалежної вибірки.
4. Визначення кореляційного зв'язку психологічних властивостей за критерієм t-Ст'юдента для залежної вибірки.
5. Аналіз результатів статистичної значущості кореляційного зв'язку за критерієм t-Ст'юдента.
6. Представлення результатів дослідження параметричних критеріїв перевірки гіпотез.

Тема 3.4. Математичні та статистичні методи у психології.

Непараметричні критерії перевірки гіпотез.

1. Порівняти показники тривожності двох незалежних вибірок за критерієм Манна-Уїтні (в програмі SPSS).
2. Сформулювати H_0 (нульову) і H_1 (альтернативну) гіпотези.
3. Зробити висновок на основі наявності чи відсутності статистичної значущості результатів дослідження, зазначити, яка гіпотеза підтверджується, а яка відхиленою.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, написання модульної контрольної роботи, написання екзаменаційної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється, але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в систематизовано та в доступній формі та є можливістю обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Крім того, відвідування лекцій дозволить здобувачам вищої освіти легше та ефективніше підготуватись до семінарських занять. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських (практичних) заняттях є обов'язковою. Рейтинг здобувача вищої освіти значною мірою формуватиметься за результатами роботи на семінарах. Пропуск семінарського (практичного) заняття не дає можливість отримати студенту бали у семестровий рейтинг. Опрацювання пропущеної теми є необхідним для подальшого успішного написання екзаменаційної роботи. Разом з тим, здобувач вищої освіти, який пропустив семінарські (практичні) заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може протягом 2-х тижнів після дати пропущеного семінару (практичного заняття), здати підготовлену доповідь викладачу. Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Здобувач вищої освіти на семінарському (практичному) занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною в особистому кабінеті здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських (практичних) заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському (практичному) занятті здобувач вищої освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття, мультимедійні презентації.

Форми роботи

Лекції, семінарські (практичні) заняття, диспут, робота парами, міні групами. На лекціях висвітлюється зміст тем дисципліни «Методологія і методи психологічних досліджень», представлених в силабусі. Вітаються питання від здобувачів вищої освіти до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим здобувачам вищої освіти або загалом аудиторії. Допускається діалог між здобувачами вищої освіти і викладачем на лекції

На семінарських (практичних) заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання щодо методології та методів проведення психологічного дослідження. Під час семінарських (практичних) занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання з теми семінарського (практичного) заняття.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: **опитування за темою семінарського (практичного) заняття, модульна контрольна робота** Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних навчальних планів згідно графіка навчального процесу.

Семестровий контроль: **екзамен**

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) роботу на практичних (семінарських) заняттях (відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії;
- 2) складання модульної контрольної роботи;
- 3) складання екзаменаційної контрольної роботи.

Здобувач вищої освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених практичних (семінарських заняттях), переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу студента.

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача вищої освіти станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 4 семінарських заняттях) і 14-й тиждень (за результатами роботи на наступних 7-8 семінарських заняттях) навчання повідомляється здобувачу вищої освіти на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 14 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти визначені у положенні про PCO з дисципліни та представлені у Додатку 1.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

8. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Вивчення курсу «Методологія та методи психологічних досліджень» передбачає засвоєння з системи психологічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами. Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. За кожною темою наводяться посилання на список основної та допоміжної літератури, що не виключає можливості студентам самостійно, по узгодженню з викладачем, розширити цей список.

Лекції проводяться з використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії). Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, то потім прочитає цей текст й застосує його при підготовці до семінарського заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам - обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Готуючись до семінарського заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми але бажано ознайомитись з додатковими ресурсами. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати інших доповідачів і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ Zoom для відео-конференцій та освітньої платформи Сікорський для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено професором кафедри психології та педагогіки, доктором психологічних наук, професором, Воляннюк Наталією Юріівною;

доцентом кафедри психології та педагогіки, кандидатом психологічних наук Хілько Світланою Олександрівною.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2023 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від 27.06.2023р.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, які він отримує за:

- 1) доповіді, відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) складання модульної контрольної роботи;
- 3) складання екзаменаційної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання

1. Робота на семінарських (практичних) заняттях (максимальна кількість балів складає 36 (кількість балів на 1 занятті – 2):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слушними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії	2
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	1
відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 14 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1)):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 14)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 14)	0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 36 + 14 = 50$$

балів

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 50% від **R**, а саме:

$$RE = 50 \text{ балів}$$

Таким чином рейтингова шкала кредитного модуля складає **R = RC + RE = 100 балів**.

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (**Rc**) не менше 50% від **RC**, тобто **25** балів.

3. Складання екзаменаційної контрольної роботи : екзаменаційна контрольна робота проводиться у письмовій формі протягом 90 хвилин.

Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань за тематичними розділами курсу. Ваговий бал кожного питання – 25.

Приклад:

Екзаменаційне завдання № 1

- 1) Охарактеризуйте рівні методології.
- 2) Проаналізуйте метод анкетування.

Екзаменаційне завдання № 2

- 1) Охарактеризуйте зміст поняття «метод психологічного дослідження»
- 2) Проаналізуйте метод аналізу продуктів діяльності.

Критерії екзаменаційного оцінювання:

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні;	19-25
відповідь на питання, але не зовсім повна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді;	13-18
достатньо поверхова відповідь на питання; суттєві помилки у відповіді;	6 –12
неправильна відповідь на питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу, але намагання висловити власне розуміння суті поставленого питання;	1–5
відсутність відповіді.	0

(RD) переводиться згідно з таблицею:

<i>RD</i>	Оцінка ECTS	Оцінка
95 – 100	Відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	Добре	
65 – 74	Задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
<i>RD</i> < 60	Незадовільно	Незадовільно

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Проаналізуйте сутність методології як складової науки. Функції та структура методології.
2. Охарактеризуйте рівні методології.
3. Означте сутність методологічного знання та його форми.
4. Розгляньте специфіку методології психології.
5. Здійсніть загальну класифікацію принципів психології.
6. Розгляньте принципи психології, які витікають із філософських (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектики, принцип розвитку та ін..).
Дайте характеристику загально-психологічним принципам (принцип детермінізму, принцип відображення, принцип єдності психіки та діяльності, принцип розвитку).
7. Проаналізуйте конкретно наукові принципи в психології (принципи педагогічної психології, принципи соціальної психології, принципи практичної психології та ін..).
8. Розгляньте методологічні підходи у психології: особистісний, діяльнісний, віковий.
9. Розкрийте сутність психологічного дослідження. Назвіть принципи психологічного дослідження.
10. Дайте характеристику видам психологічного дослідження (теоретичне, емпіричне, прикладне).
11. Назвіть вимоги до проведення психологічних досліджень.
12. Проаналізуйте перший етап психологічного дослідження: підготовчий (постановка проблеми, висування гіпотез, планування дослідження, вибір методів та методик психологічного дослідження).
13. Дайте характеристику другому етапу психологічного дослідження (процедурі збору даних).
14. Охарактеризуйте третій етап психологічного дослідження: заключний.
15. Розгляньте специфіку оформлення, інтерпретації та узагальнення результатів психологічного дослідження.
16. Розкрийте етичні вимоги до проведення психологічних досліджень.
17. Проаналізуйте поняття гіпотези в психологічному дослідженні.
18. Розкрийте вимоги до формулювання гіпотези.
19. Охарактеризуйте зміст поняття «метод психологічного дослідження».
20. Наведіть класифікацію методів психологічного дослідження.
21. Дайте характеристику основним вимогам до методу психологічного дослідження.
22. Охарактеризуйте метод «поперечних зрізів». Назвіть його переваги та недоліки.
23. Проаналізуйте лонгітюдний метод. Наведіть його переваги й недоліки.
24. Розгляньте специфіку комплексного методу.
25. Дайте загальну характеристику емпіричним методам дослідження.
26. Охарактеризуйте особливості методу спостереження. Визначіть його переваги й недоліки.
27. Назвіть та проаналізуйте види спостереження.
28. Розкрийте роль особистості спостерігача в процесі застосування методу спостереження.
29. Охарактеризуйте метод експерименту. Його переваги та недоліки.
30. Проаналізуйте види експерименту та умови застосування кожного з них.
31. Розкрийте сутність методу інтерв'ю.
32. Дайте характеристику методу бесіди.
33. Проаналізуйте метод анкетування.
39. Охарактеризуйте метод фокус-групи.
40. Розгляньте сутність та вимоги до членів фокус-групи та її керівника.
41. Виявіть специфіку методу тестування. Види тестів
42. Означте вимоги до складових частин тесту та до питань у ньому.
43. Розкрийте переваги і недоліки тестового методу.
44. Охарактеризуйте бібліографічний метод.
45. Проаналізуйте метод аналізу продуктів діяльності.
46. Дайте характеристику методу архівування.
47. Визначте специфіку соціометрії як методу психологічного дослідження.
48. Охарактеризуйте методи обробки даних соціометричного дослідження. Розгляньте соціоматрицю.

49. Охарактеризуйте застосування математичної статистики в психології.
50. Дайте характеристику шкалам вимірювання.
51. Розкрийте зміст дисперсійного аналізу.
52. Розгляньте процедуру кластерного аналізу.
54. Дайте характеристику методу факторного аналізу.
55. Проаналізуйте сутність статистичної гіпотези та особливості її перевірки.
56. Означте, що таке параметричні та непараметричні критерії перевірки гіпотез.
57. Охарактеризуйте критерій t-Ст'юдента для незалежних та залежних вибірок.
58. Проаналізуйте застосування критерію Фішера.
59. Назвіть вимоги до генеральної та вибіркової сукупності.
60. Розгляньте критерій узгодженості Пірсона.
61. Означте специфіку застосування критерію Манна-Уїтні.
62. Дайте характеристику ранговій кореляції Спірмена.
63. Розгляньте Q-критерій Розенбаума.
64. Охарактеризуйте загальну специфіку методів активного психологічного впливу на особистість.